No. 14. Donderdag 7 April 1910. 10de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

Inhoud van dit nummer.

Informatie-Bureau

(*Secretaris J. L. van Gennep*),

dagelijks — Zon- en feestdagen uitgezonderd — van 10—12 en 2—4 u., ten kantore **Heulstraat 17, 2de verdieping.** Zie overigens **Officieele Mededeelingen** ook van het Dagel. Bestuur en de Afdeelingen op blz. 7 en 8.

Tentoonstelling van Indische Foto's.

In de lokalen van Boeatan, Heulstraat 19, den Haag, is thans een fraaie collectie fotografieën uit verschillende streken van Nederl.-Indië tentoongesteld waarvan enkele exemplaren ook te koop zijn.

Toegang vrij.

Multatulidag. - Max Havelaar-fonds.

De commissie voor de huldiging van Multatuli's nagedachtenis heeft de volgende circulaire verspreid:

Huldiging van Multatuli's nagedachtenis.

In Mei van dit jaar zal het vijftig jaar geleden zijn, dat de Max Havelaar verscheen.

Deze verschijning was een gebeurtenis van beteekenis in de geschiedenis van het Nederlandsche volk. Zij verrijkte de vaderlandsche letteren met een werk, dat, even ongemeen van vinding als van vorm, zijn schrijver aanstonds den rang verzekerde, dien hij in onze letterkunde zou blijven innemen: den eersten. Een werk, dat prikkelde tot nadenken over tal van onderwerpen, maar dat bovenal meer dan ooit te voren op eenigerlei wijze was geschied, de belangen van de inlandsche bevolking van Nederlandsch-Indië onder de aandacht bracht van de Nederlandsche natie.

Bij velen, die Multatuli in de eerste plaats eeren als moedig voorvechter van het onbevooroordeeld denken, is het verlangen opgekomen, het halve eeuwfeest van den Max Havelaar niet onopgemerkt te laten voorbijgaan.

Zij hebben zich daarom gewend tot een aantal mannen en vrouwen, Noord- en Zuid-Nederlanders, van de meest uiteenloopende denkwijze, richting en werkzaamheid, met de uitnoodiging zich te vereenigen tot een commissie, die, in zoo ruim mogelijken kring, een dankbare hulde zou voorbereiden aan den schrijver van den Max Havelaar.

Wij, ondergeteekenden, die aan de tot ons gerichte uitnoodiging gehoor gaven, meenen, dat deze hulde bestaan kan in een feestelijk herdenken van de verschijning van dit koninklijk boek, maar zouden daaraan bovendien een meer blijvend karakter gegeven wenschen te zien.

Wij hebben daarom het volgende plan ontworpen.

De feestelijke herdenking zal plaats hebben Zaterdag den 7den Mei. Op dien Multatuli-dag zullen in het Paleis voor Volksvlijt te Amsterdam, na een inleidend woord van den Voorzitter onzer Commissie, in eene namiddag- en eene avondvoorstelling door het Rotterdamsch Tooneelgezelschap (directeur P. D. van Eijsden) vertoond worden de blijspelfragmenten „Aleid" ('s namiddags) en het drama „Vorstenschool". In de namiddagvoorstelling zal nog door Willem Royaards de „Kruissprook" worden voorgedragen. De prijzen der plaatsen zullen nader bekend gemaakt worden.

Aan deze herdenking wenschen wij te verbinden eene Tentoonstelling van Multatuliana. Ondervinden wij voor die tentoonstelling de gewenschte medewerking, dan is ons plan, te trachten, de bate welke de Multatuli dag zal afwerpen, te bestemmen voor de inrichting, op bescheiden schaal, van een Multatuli-Museum. Zij, die in het bezit zijn van belangrijke documenten, zeldzame geschriften, curiosa, op Multatuli betrekking hebbende, en geneigd zouden wezen, deze tijdelijk of blijvend af te staan, gelieven daarvan, vóór 6 April a.s. mededeeling en duidelijke opgaaf te doen aan het commissie-lid, P. J. A. Meersmans, Keizersgracht 758, te Amsterdam.

In verband verder met datgene, waarin, volgens de overgroote meerderheid der Nederlanders de hoofdbeteekenis van Multatuli's optreden, nu weldra vijftig jaar geleden, gelegen is: de door hem wakker geroepen belangstelling in het lot van de inheemsche bevolking van Insulinde, stellen wij mede voor de vorming van een Fonds ten bate van den Inlander van Nederlandsch-Indië, met behulp waarvan de stoffelijke en geestelijke verheffing van Insulinde zal kunnen worden bevorderd, bijv. door het verleenen van steun aan Inlanders van goeden aanleg, door het ijveren voor maatregelen, die verbetering op maatschappelijk gebied ten doel hebben, enz.

Indien dit fonds, ter aanduiding van zijn oorsprong, het Max Havelaarfonds te noemen, thans opgericht en in later jaren gesteund wordt door de velen, die met warmte gevoelen voor Insulinde en de volken die daar leven onder Nederland's bestuur, dan zal hiermede aan die volken een tastbaar blijk gegeven zijn, dat het zaad, door den schrijver van Max Havelaar uitgestrooid, voor hen zegenrijke vruchten draagt.

De Commissie voor de huldiging van Multatuli's nagedachtenis:

Mr. J. N. Van Hall, Voorz., Vondelstraat 21, A'dam; C. R. Bakhuizen v. d. Brink, Onder-Voorz., Groot Hertoginnelaan 66, den Haag; F. Bastiaanse, 1e Secretaris, Hooge Naarderweg, Hilversum; J. G. Götze, 2e Secretaris, Rozengracht 53, A'dam; Mr. C. Th. van Deventer, Penningmeester, Surinamestraat 20, 's-Gravenhage; Marie Berdenis van Berlekom; Cyriel Buysse; Dr. W. G. C. Bijvanck; Prof. Paul Frédéricq; Mr. Louis Franck; C. J. Hasselman; W. Havers; S. Kalff; Victor de la Montagne; P. J. A. Meersmans; Dr. Hendrik P. N. Muller; Dr. Julius Pée; Mr. J. G. Robbers Jr.; Dr. Max Rooses; J. L. Swart; Herman Teirlinck; Prof. J. Vercoullie; Prof. Mr. C. van Vollenhoven; Dr. J. van Vollenhoven; Prof. A. Willems; August de Wit.

De redactie van Het Koloniaal Weekblad wil niet achterblijven met hare lezers op te wekken tot deelneming aan deze nationale betooging. En het ligt in den aard van het streven onzer vereeniging, dat zulks geschiede met verdubbelden aandrang, nu de blijvende huldiging zal zijn een Fonds ten bate van den Inlander van Nederlandsch-Indië*). Op geen waardiger wijze toch kan de nagedachtenis worden geëerd van den man, die vele jaren in Indië in den dienst van het Gouvernement heeft doorgebracht, gewerkt voor de hem toevertrouwde belangen van den Inlander, geleden bij het aanzien der verdrukking van den Inlander door diens eigen hoofden en van de zwakheid of de machteloosheid van het europeesche bestuur dier dagen, en die toen hem het onrecht, den Inlander aangedaan te sterk aangreep, en hij daar onmachtig zich voelde dat onrecht te keeren, zijne positie, zijne schitterende loopbaan, de toekomst en welvaart ook van zijn gezin op het spel zette, om de Nederlanders in de ooren te gillen het onrecht, dat daar in hunnen naam plaats had, om tot aan den troon der Nederlanden die beroemde noodkreet te doen weergalmen, waarmede de Max Havelaar besluit, bescherming vragende voor den „bruinen broeder".

Het denkbeeld van een Multatuli-fonds werd reeds opgeworpen in een Ingezonden stuk in Het Koloniaal Weekblad van 14 Juni 1907 en zulks naar aanleiding van een opstel in *Het Vaderland* van 6 Mei t. v., volgens hetwelk een bekend Haagsch publicist voornemens zou zijn geweest, een commissie bijeen te roepen tot oprichting van een monument voor Multatuli, den miskenden verdediger der gewetensvrijheid, waarbij toen gerekend werd op medewerking ook uit Duitschland. Toen stelde onze trouwe lezeres A. M. G. v. W. de vraag: of het voor den schrijver van den Max Havelaar, „den wakkerschudder van het geweten in Nederland tegenover den bruinen broeder, den welsprekenden beleider der belangen van den Javaan" geen meer gewenschte huldiging zou zijn om uit kleinere en grootere giften door geheel Nederland een fonds bijeen te brengen, ten einde den Inlander ingeval van nood en ter bevordering van zijne geestelijke en stoffelijke belangen daarmede te hulp te komen.

Thans zal zij dat denkbeeld verwezenlijkt gaan zien. Wij zijn zeker daarvoor onder de leden van Oost en West algemeen sympathie te ontmoeten. Wie gebruik wil maken van de tusschenkomst van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging, om een grootere of kleinere gift daartoe te bestemmen, vindt ons bureau in de Heulstraat no. 17 gereed, die in ontvangst te nemen en voor de verdere bestemming zorg te dragen.

*) Zie **Inteeken-biljet** onderaan op blz. 8.

Indische Kunstnijverheid.

Over dit onderwerp wordt in de Nederlandsche pers al heel weinig geschreven, artikelen als de volgende, die onlangs in de Nieuwe Rott. Crt. stonden, zijn zeldzaam als witte raven. Ook de Indische bladen wijden er te weinig aandacht aan; be-

halve de heer J. E. Jasper, laat bijna nooit iemand er zijn licht over schijnen.

Wellicht, dat hetgeen nu door een zeer belangstellende te berde is gebracht aanleiding kan geven tot wrijving van gedachten, als het hier nog eens naar voren wordt gebracht.

De deskundige medewerker in de rubriek *Letteren en Kunst* van bovengenoemd blad schrijft:

„De permanente tentoonstelling „Boeatan” in Den Haag heeft weder een aantal weefsels en batiks in haar bezit, die meer belangstelling alleszins waard zijn. Allereerst de batiks, die onder leiding der vereeniging „Djokjasche Kunstarbeid” en van Ducro vervaardigd zijn. Hier geldt het de groote vraag, of het mogelijk is de Javaansche batikkunst op voorwerpen van Europeeschen vorm toe te passen! De een noemt dat nonsens, wil liever de antieke kunst laten verdwijnen, de ander cijfert gevoelsargumenten weg en meent terecht, dat de groote, traditioneele afmetingen der saroengs en slendangs het batikwerk te zeer in prijs verhoogen en dat hiervoor in het Europeesche leven geen plaats is. Wie koopt zoo'n saroeng van 30, 40 gulden, ook al is het een schitterend kunststuk, waaraan maanden gearbeid is? Een enkele verzamelaar of rijke vreemdelingen, die het groote, gebatikte doek als dekoratie aan den wand ophangen. Van verkoop, die inderdaad het Indische kunstleven zou aanmoedigen, is geen sprake en het blijft, zooals de heer Idenburg tijdens zijn eerste ministerschap eens zei, een handel in kuriositeiten! Hoe anders zou het kunnen zijn, indien het mogelijk ware, die Javaansche kunstuitingen over te brengen op voorwerpen van Europeesch gebruik!

De technische waardigheid is op Java nog voldoende voorhanden, en zelfs ongeoefende vrouwen leveren werk, dat dikwijls naast menig Europeesch batikstuk gelegd mag worden. De arbeidstijd, in Europa een zeer groote belemmering, geldt niet voor Java en waar het alleszins mogelijk is, kleinere voorwerpen, als kussens en theewarmers in twee, drie dagen te batikken, behoeven de productiekosten absoluut niet hoog te zijn en zou het zelfs mogelijk wezen, dit Javaansche werk een belangrijke plaats als uitvoerartikel te bezorgen. Hoeveel Japansch en Roemeensch borduurwerk is er niet in den handel, terwijl toch het batikken een veel grooter toepassingsgebied vinden kan!

Maar dit zal alleen mogelijk zijn, indien het nieuwe werk ook *de schoonheid van het oude behoudt!* En ook dit is mogelijk! Wij staan niet meer als leeken tegenover het batikken. In Europa zijn batiks gemaakt, die technisch gelijk staan met de Javaansche, doch artistiek hooger, omdat ze, in tegenstelling met het traditioneele werken op Java, een zuiver individueele kunstuiting zijn. Een kamerscherm van Lebau is bijv. een eigen geestesprodukt, een Javaansche batik een gelukkige vereeniging van gekopieerde traditie-motieven, die de batikster zelf nooit gevonden zou hebben. Op het gebied van verven is men de laatste jaren belangrijk vooruitgegaan. Een grooter kleurgamma dan in Indië staat te onzer beschikking en deze kleuren, in wasch- en licht-echtheid betrouwbaarder dan de Javaansche, zijn hoogstens in enkele uren aan te brengen, terwijl de inlandsche verver, met zijn gebrekkig procédé, hiervoor dagen noodig heeft.

Echter moet deze chemische ververij vooreerst toekomstmuziek blijven! De Javaansche batikster en de verver zijn uiterst bedreven in het uitbuiten hunner bescheidene kleurenreeks, weten daarmee effecten te bereiken, die hoog naast onze meerkleurige staan, omdat ze met dit simpele bruin, rood en blauw sinds eeuwen vertrouwd zijn. Geef hun nieuwe kleuren, en men zal de afschuwelijke resultaten herhaald zien, die reeds bij andere artistieke, doch niet individueel-werkende volken afgeschrikt hebben.

Vooreerst moet men zich beperken tot zuiver-Javaansche kunst in kleur en ornament en deze met kieschheid overbrengen op kleinere voorwerpen. Dat is allesbehalve gemakkelijk! De Javaansche motieven zijn grootendeels berekend op grootere vlakken. Slechts enkele als de gestileerde vlinder- en vogelmotieven kunnen ongerept op kleinere vormen gebruikt worden; en het treurigste bij de heele geschiedenis is, dat men steeds verzuimd heeft, de bekende batikpatronen in een boekwerk bijeen te brengen. Er is al zooveel over de Javaansche batik geschreven, maar dit, het allernoodigste, is verzuimd. In Haarlem, Leiden, Delft, Batavia en Djokja, zijn kleine verzamelingen van pola's, batikpatronen; heel wat is in particulier bezit en zou op Javaansche pasar's aangevuld kunnen worden. Maar wat baat deze wetenschap, als men ergens op Java woont en zich met ernst en liefde aan deze zaak wil wijden?

Met een dergelijke publicatie, die even broodnoodig is als de kostbare uitgaven over Hindoetempels, omdat ook het Javaansche ornament gaat verdwijnen, zou het ten eerste mogelijk zijn, een goed overzicht over de Javaansche batikornamentiek te krijgen, hetgeen voor elke proeve tot moderniseering meer dan noodig is; ten tweede zou men voldoende motievenmateriaal hebben om daaruit de geschiktste keus te kunnen doen. De kosten van een dergelijke uitgave zijn toch wel te verdedigen, wanneer men aan de vele duizenden werkkrachten op Java denkt, die nu met batikken hun onderhoud verdienen en wier arbeid allengs meer verdrongen wordt door den Europeeschen katoendruk. Intijds dient hier gezorgd te worden, dat de Javaansche kunstnijverheid door nieuwe wegen te gaan voor verval behoed wordt.

Zeer te loven is daarom, dat reeds van particuliere zijde de hand aan het werk geslagen wordt. En eigenaardig van twee verschillende zijden! In Djokja zijn Indische dames bezig met geoefende batiksters, terwijl de Hollandsche batikker Ducro zich moet vergenoegen met vrouwelijke gevangenen *).

Toch maken beiden dezelfde fouten. Hier zijn eenige batiks in sogabruin met indigo verdonkerd op bleekgeel fond en men kan deze bezwaarlijk mooi noemen. De fondkleur doet vaal tegenover het levendige bruin en blauw. De gebruikte motieven, op zichzelf mooi uitgevoerd, *springen uit het fond*. En wat is juist het kenteekenende in de Javaansche batikversiering? Dat met een aantal dikwijls heterogene motieven wordt gewerkt, die echter door de eigenaardige fondvulling teruggedrongen worden. Het fond bestaat zeer dikwijls uit een gewemel van teere ranken of bloemmotieven, waardoor de hoofdmotieven minder in het oog vallen en alleen door het donkere indigo ietwat naar voren komen, dienst doen als regelmatige rustplekken in het bruin doorwemelde vlak.

De fout hierbij ligt dus niet aan het gebruiken der Javaansche kunst voor Europeesche voorwerpen, doch alleen aan de *veronachtzaming van het Javaansche versieringsprincipe.* **)

Want al dadelijk zien we een katoenen kleedje onder Ducro's leiding gebatikt, dat heel het mooie van het oude werk behouden heeft. Sawat-motieven zijn hier in gullen overvloed over het doekje verspreid, en zoo bewerkt, dat men weer het *weelderig beweeg* der eerste Java-kunst verkrijgt. Daarbij gevoelig in kleur, warm bruin op donkerblauw, hier en daar opgelicht met lichte puntjes. Eveneens van Ducro een ander kleedje, prachtig in kleur, somber in doen met teeder beweeg van ornament. Ook van Djokja zijn er kleedjes, die het karakteristieke van het oude werk behouden hebben.

Door bemiddeling der rijksbestuurders van Solo en Djokja is „Boeatan” ook in het bezit van heusche saroeng's en slendang's, door beproefde krachten in de beide kratons vervaardigd.

Nieuw werk, maar schitterend, teekenend, wat onder de oude, aristokratische leiding gewrocht kan worden. Groote, krachtige vleugelmotieven naast kleine, gestileerde vogels op bewegelijk gekruld fond. Prachtige kleurverhouding van warm bruin en somber donkerblauw, opgelicht met blanke détails. En rond den langen doek een randje, zoo schitterend fijn bewerkt, dat het haast kantwerk gelijkt. Verder bijzondere solo-doeken, die in tegenstelling met die uit Djokja meer gelig-bruin geven, vroolijker doen in weelderigen zonnegloed.

Een geheel nieuw type van batiks vertoonen twee kain pandjang's in een pandjeshuis op Midden-Java gekocht. Zonderling werk, geheel afwijkend van de bekende batiksoorten. De lange lappen zijn in de lengte verdeeld door smalle banden in zwartig blauw met bruine vierkantjes. De zoo gevormde, smalle banen zijn weer gevuld met horizontale streepjes, vrij regelmatig gebatikt, en op regelmatige afstanden komen primitieve vogelmotieven den loop der banden verbreken.

Zonderling werk, deze bleeke doeken, maar toch hebben ze iets aantrekkelijks. Ze laten den beschouwer niet los en dwingen geheimzinnig tot waardeering.

Ook andere doeken vertellen van verborgen schoonheden in Java's textiele kunst. Men kende sedert een aantal jaren die kleurige kembangan-doeken, vóór het verven saamgeregen en door bedekking met palmblad beschut. Groote kleurvlakken in simpelen ruit- of vierkantsvorm in groen, rood, geel of blauw. Daarnevens kende men de plangi's, met een patroon van kleine kleurvlakjes op dezelfde wijze verkregen. Bont, al te kleurig werk met giftige aniline-kleuren geverfd en die Rouffaer in den Rotterdamschen Catalogus van 1902 terecht deed schrijven: „M o o i heb ik plangi-doeken maar zéér zelden kunnen vinden.” En nu na enkele jaren komen er uit Djokja prachtige stalen van een soortgelijk werk. Het rijgwerk bestaat hier uit zeer kleine steekjes en vormt ornamentale lijnen, die na het verven als bleeke stippellijnen het ornament aangeven. Deze lichte puntjes geven dit werk dan ook den naam tritik-druppels.

Ongeloofelijk is het, wat met deze simpele techniek gewrocht wordt. Er zijn hier slendangs, die in het midden een warm-gele ruit vertoonen, omringd door lichtere slingerlijnen. Daarnevens een stemming donkerbruin vlak, dat aan de randen in hel bruin overgaat, verlevendigd door ornament in trillend beweeg. Door de plooien van het samenrijgen zijn nieuwe effekten ontstaan en met donkere stralen vlamt de rand der gele ruit naar buiten en in den bruinen ornament-tand komen donkere vlekjes, gevoelig als houtvlammen de versiering vermooien.

Is het niet kenteekenend voor onze kennis van Indische kunst, dat eerst nu dit verrukkelijk tritikwerk bekend geworden is? En ditmaal niet van een afgelegen eiland als Soemba, doch van Djokja, een hoofdplaats, waar reeds zoovele Europeanen hebben gewoond!”

*) Zooals onzen lezers bekend is, werd de heer P. Ducro twee jaar geleden juist voor het hier omschreven doel, door *Boeatan* uitgezonden. Zijn te werkstelling aan het batik-atelier der vrouwengevangenis te Semarang was slechts van tijdelijken aard. Thans werkt hij weer geheel zelfstandig, maar zooals schrijver terecht opmerkt, het werk is lang niet gemakkelijk.

**) De cursiveeringen zijn van ons. *Red.-Comm.*

De particuliere landerijen op Java.

Als een vervolg op het hoofdartikel in het nummer van Donderdag, 3 Maart jl., vinden de volgende berichten hier nog eene plaats:

Het land Tjibodas.

De corresp. van het Hbld. te Batavia seinde:

Het land Tjibodas is voor zes tonnen gouds verkocht aan een Fransch syndicaat.

Het blad teekent hierbij aan:

Tjibodas is een particulier land, ter grootte van 8307 bouws, dat in het district Leuwiliang van de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia is gelegen.

Het behoorde toe aan een Chineesche vennootschap, de te Batavia gevestigde Maatschappij tot exploitatie van het land Tjibodas.

De verpondingswaarde van het land was op f 340.000 gesteld.

De bevolking bedroeg op 1 Jan. 1908 10.202 zielen.

In de Engelsche bladen verscheen de volgende officiëele mededeeling:

„De Board of Trade wenscht de Britsche onderdanen, die voornemens mochten zijn hun geld te beleggen in grondbezit op Java, te waarschuwen, dat thans een wetsontwerp in behandeling is bij de Nederlandsche wetgevende macht betreffende onteigening van gronden van particuliere eigenaars.

Het wetsontwerp bevat de bepaling, dat, indien de gouverneur-generaal bij ordonnantie verklaart, dat zeker land of zekere landen tot staatsdomein zal of zullen worden teruggebracht, de bezitsoverdracht, bij gebreke aan wederzijdsche overeenstemming, bij rechterlijke uitspraak kan geschieden, waarbij tevens het bedrag der schadeloosstelling zal worden vastgesteld.”

Naar aanleiding hiervan maakte men zich in Engeland ongerust, dat de onteigening zich zou uitstrekken over elken vorm van grondbezit.

In verschillende Engelsche bladen wordt er thans de aandacht op gevestigd, dat de waarschuwing van den Board of Trade slechts betrekking heeft op de particuliere landerijen en niet op de erfspachtsterreinen, die op gunstige voorwaarden op langen termijn kunnen worden gepacht.

De Pamanoekan & Tjiassemlanden.

De directie der Nederlandsch-Indische Handelsbank te Amsterdam heeft gisteren aan de firma Adolph Boissevain & Co. aldaar medegedeeld, dat de in het bezit der Nederlandsch-Indische Landbouwmaatschappij, zijnde ƒ4.870.000 aandeelen Pamanoekan % Tjiassemlanden aan een Engelsche combinatie voor f 4.870.000 in contanten verkocht zijn. De kooper neemt de verplichting tot aflossing der uitstaande obligatieleening van de Pamanoekan & Tjiassemlanden op zich.

Deze transactie vertegenwoordigt voor de Nederlandsch-Indische Landbouw-Mij. een winst van hetzelfde bedrag, aangezien de aandeelen voor ƒ1 op de balans voorkomen.

De vordering wegens oude schulden, welke de landbouw-maatschappij verder op de P. en T.-landen heeft, en welke op ultimo 1909 ongeveer ƒ350.000 bedroeg, wordt kwijtgescholden en daar deze vordering ook voor ƒ1 op de balans voorkomt, beteekent dit geen verlies.

De N i e u w e C r t. van 6 dezer ontleent uit de D a g e l ij k s c h e B e u r s c r t. betreffende den verkoop der Tjiassem- en Pamanoekanlanden o.m. het volgende:

„Als de Staat het land nu zal willen onteigenen zal het heel wat meer moeten betalen — of het komt in conflict met de Engelsche regeering. De nieuwe Engelsche eigenaars zullen ongetwijfeld de waarde van dit bezit begrijpen en dit niet licht weer afstaan, nu zij voor deze betrekkelijk geringe som een mooie have hebben gekregen op Java, waar onder Engelsche vlag het bewind gevoerd zal worden.

Degenen, die groote antipathie gevoelen jegens de zoogenaamde „Vaderlandsloozen", zullen door den verkoop van een zoo belangrijk deel van Java, zoo kort na den verkoop van vele andere particuliere landerijen aan Engelschen, zeker ernstig getroffen zijn. „Zaken zijn zaken", wordt gezegd, en daarmede is de knoop doorgehakt."

De Nieuwe Crt. teekent hierbij aan:

Ook met het oog op het voortdurend streven van Engeland om zich over de geheele wereld te verzekeren van goede havens en zeetoegangen, is deze verkoop van de Tjiassem- en Pamanoekanlanden voor ons Nederlanders van groote beteekenis.

Uit de O.-I. Mail.

Gelukkig lezen wij uit de berichten, die de laatste mail ons bracht, lezen, dat de cholera op Java langzamerhand aan het afnemen is. Onder het opschrift: Lofwaardig schrijft de Serangsche correspondent van het Bat. Nwsbl., dat de geringe verbreiding van de cholera in Bantam te danken is aan den regent, die zelf de kampongs in ging om aan de bevolking de hygiënische maatregelen te verklaren.

Versterking der politie op Java.

In De Locomotief stelde B. B. in zijn artikel over de versterking der politie op Java (4 Maart jl.) de vraag:

„Waarom wordt bijv. door de landpolitie geen gebruik gemaakt van de uitmuntende diensten, die de conducteurs van spoor- en tramwegen, als zoodanig tegen kleine vergoeding boven hun traktement, kunnen verrichten. Idem van de zeepolitie, van die der administrateurs of hofmeesters der paketvaartbooten?"

Naar aanleiding daarvan schrijft een employé bij het Boschwezen aan datzelfde blad:

„Niet alleen conducteurs van spoor- en tramwegen, maar vooral ook de ambtenaren van het Boschwezen, opzieners, mantri's, boschwachters zouden een krachtige hulp aan de politie te platten lande kunnen verleenen, mits hun zekere daartoe strekkende bevoegdheden werden toegekend, terwijl dan een toelage boven hun traktement hun ijver in die richting natuurlijk zou prikkelen. Smokkelaars zouden dan bijvoorbeeld weinig uitweg meer vinden."

Reeds nu zijn de opzieners bij het Boschwezen bijna eveneens gekleed als politie-opzieners van het B. B., en mantri's en boschwachters verschillen in hunne uniform weinig van assistent-wedono. Maar waarom geeft men dan ook niet een opziener bij het Boschwezen het recht om huiszoekingen te verrichten en de bevoegdheid, in 't algemeen als politieman op te treden?

Mijn-opzieners.

Zooals men weet, heeft de Koningin Wilhelminaschool een cursus tot opleiding van mijnbouwkundigen, bij de instelling waarvan verwacht werd, dat hij een genoegzaam aantal jongelieden zou opleveren voor de betrekking van opziener bij de Ombilinkolenmijnen.

Die verwachting is beschaamd.

De cursus heeft haast geen leerlingen; en de opleiding geeft niet de gewenschte resultaten. Althans door den chef der exploitatie van den Sumatra-Staatsspoorweg en de Ombilin-kolenmijnen is voorgesteld, om maar personen te nemen, die bij de mijnen in Nederland werkzaam zijn en die, na voorafgaande opleiding voor hun nieuwen werkkring, benoemd kunnen worden tot opziener der 3de klasse.

Volgens genoemden chef is het vaak voorgekomen dat enkele leerlingen der Koningin Wilhelmina-school bij aankomst de praktijk van het mijnwerk missen en dus in geen geval in de eerste jaren zelfstandig kunnen werken, wat met de nederlandsche mijnopzichters, zoodra zij eenmaal de taal machtig zijn, wel het geval zal zijn.

Over de **Rechtsspraak in de Buitenbezittingen** schrijft men uit Riouw aan het Bat. Nieuwsbl.:

Ter illustratie van de wijze, waarop in de buitenbezittingen wel eens gestraft wordt, vestig ik de aandacht op de volgende feiten. Wellicht, dat door die vermelding eens een onderzoek zal worden ingesteld:

In November 1909 is door den gewestelijk secretaris alhier de chineesche ladingsklerk Oei Tian Hie van het stoomschip Resident Schiff (varende onder hollandsche vlag en thuis behoorende te Riouw) gestraft met het verbod om gedurende vier dagen met zijn schip mee te varen. Die Chinees zou zich hebben schuldig gemaakt aan het feit, dat hij genoemd stoomschip te Riouw niet lang genoeg zou hebben laten wachten ten pleiziere van een inlandschen klerk, die naar Singapore moest. Intusschen was het stoomschip niet te vroeg, doch een uur te laat vertrokken.

Het tweede geval is dit:

De chineesche ladingsklerk Tan Ian Kong van het stoomschip Isabella (varende onder hollandsche vlag en thuis hoorende te Riouw) werd gestraft met zes dagen verbod, om met zijn schip mee te varen.

Wat had deze op zijn geweten?

Hij had, niet naar genoegen van den gewestelijk secretaris, een van dezen afkomstig telegram te Singapore bezorgd. Ik vestig er de aandacht op, dat te Riouw, evenals elders, officiëele postsluiting plaats heeft na voorafgaande kennisgeving van het vertrekuur van elk schip.

De gestraften durfden natuurlijk niet officiëel te klagen.

Het derde geval zit als volgt in elkaar.

Het stoomschip Aing Thye, varende onder engelsche vlag, thuis behoorende te Singapore en varende op Indragiri en kustplaatsen, werd in Indragiri aangeslagen in de belasting.

Waarschijnlijk, wijl die belasting nog niet was voldaan, werden, op last van den assistent-resident van Indragiri, in de toko van den chichees (ladingklerk) van genoemd schip, contanten en goederen in beslag genomen, hoewel toch voor die belasting niet de ladingklerk, doch anderen (eigenaars of reeders) aansprakelijk zijn.

De inbeslagname van contanten en goederen geschiedde bovendien nog tijdens de afwezigheid van den eigenaar.

Aldus de feiten, die wel een eigenaardig licht werpen op de jurisprudentie in sommige uithoeken van den archipel.

Zou de resident van Riouw en onderhoorigheden hiernaar niet eens een onderzoek kunnen instellen? vraagt het blad.

Omtrent den tegenwoordigen resident van dat gewest lezen wij in de Javabode:

Ter toelichting van het reeds vermeld bericht, dat de heer Rahder, thans resident van Riouw, de zonder zijn voorkennis gedane benoeming tot resident der Oostkust van Sumatra niet heeft aangenomen, kunnen wij nog mededeelen, dat die hoofdambtenaar voornemens is in den loop van het volgend jaar 's lands dienst met pensioen te verlaten en uit dien hoofde eene overplaatsing niet in het belang van het land en van zichzelf oordeelde.

Dokken te Soerabaja.

Dat spaart geld uit. Het voornemen bestaat, volgens de N. Soer. Ct., om het te Soerabaja in reparatie liggend pantserschip De Ruijter eerlang in het 5000-tons dok op te nemen voor de periodieke dokking, zoodat daarvoor de halfjaarlijksche extrareis naar Singapore ditmaal zou kunnen vervallen.

Hr. Ms. De Ruijter heeft toegeladen een waterverplaatsing van 5084 ton, doch daarvan gaan thans wellicht plm. 1000 ton af, als men gereed zal zijn met het zooveel mogelijk lichten van het schip door ledigen van water- en kolenruim en het van boord halen van alle zaken, welke daarvoor eenigszins in aanmerking kunnen komen, o.a. een deel der artillerie.

Het is onnoodig te zeggen, dat een en ander ten zeerste waardeering verdient en een niet onbelangrijk voordeel voor de indische schatkist zal vormen; de kosten eener dokking te Singapore, inclusief de reis daar heen en terug, vormen elk half jaar een groot bedrag, hetwelk misschien wel op plm. 10 mille moet geschat worden.

Het onderwijs in Atjeh.

De atjehsche correspondent der Sum. Post schrijft:

Eenigen tijd geleden werd Atjeh bezocht door den heer Grivel, inspecteur van het inlandsch onderwijs, die hier voor zijne inspectie een belangrijk arbeidsveld zal hebben gevonden.

Het door generaal Van Daalen in het leven geroepen onderwijs aan Atjehers heeft een buitengewonen omvang genomen.

Van alle kanten komen aanvragen om scholen te openen, maar de gouverneur is niet in staat om aan al die aanvragen te voldoen.

Groot-Atjeh heeft nu reeds 53 zoogenaamde moekimscholen en in de onderhoorigheden zijn er al 26 opgericht.

Niet alleen zijn de toegestane geldmiddelen voor zulk een groot aantal scholen onvoldoende, er is voor dit jaar slechts *f* 24.000 beschikbaar, maar er is ook gebrek aan goede onderwijzers.

Zooveel mogelijk behelpt men zich nu met Atjehers en Maleiers, die de openbare inlandsche school gevolgd hebben, maar dat daaronder niet voldoende onderwijs-krachten zijn, ligt voor de hand.

Het is te hopen, dat men spoedig de middelen zal vinden om aan de verlangens en de behoeften der inlandsche bevolking in zake onderwijs te kunnen voldoen, want niet alleen is de belangstelling daarvoor bij de Atjehers zeer groot, maar het is een der krachtigste middelen om tot pacificatie van dit land en volk te geraken.

Al is het onderwijs nog zoo bescheiden, er moet op den duur een beschavenden invloed van uitgaan: het zal op den duur aan de bevolking een ander cachet geven. De jeugd wordt gewend aan orde en tucht, twee zaken, die men in het Atjehsche volkskarakter slechts sporadisch aantreft; ook de zorg voor behoorlijke kleeding en reinheid op lichaam wordt op school aangekweekt, somtijds aangeleerd, maar elk begrip dienaangaande ontbreekt.

Behalve het gewone schoolonderwijs wordt nog in andere richtingen gewerkt, doordat de onderwijzers met de kinderen schoolwandelingen maken om hen te onderrichten in zaken betreffende de natuur en hunne omgeving.

Dat het onderwijs pakt, blijkt wel duidelijk daaruit, dat op meerdere plaatsen door de onderwijzers 's avonds aan de ouders onderricht wordt gegeven.

In overeenstemming met den geest van den tijd heeft ook iedere school haar voetbalclub.

De Soerabajasche havencommissie.

De Javabode meldt:

„De heeren professor J. Kraus, oud-minister van Waterstaat, en G. J. de Jong, directeur der gemeentewerken te Rotterdam, uit Nederland hier aangekomen hebben zich naar Bandoeng begeven, alwaar zij eenige dagen zullen vertoeven alvorens hun reis naar Soerabaja voort te zetten.

De directeur der burgerlijke openbare werken zal, in afwijking van het oorspronkelijk plan, de heeren niet vergezellen.

De voor het beheer van en het toezicht op de havenwerken van Tandjong-Priok aangewezen ingenieur der 2e klasse, Dijkstra, is aan de commissie toegevoegd.

Een Indo over de Indo's.

De redacteur van De Locomotief merkt op:

„In het Kol. Weekblad wijdt een Indo-student de hier volgende zonderlinge beschouwing aan de positie en de toekomst van den Europeaan van gemengden bloede in Indië, eene beschouwing waarvan de conclusie zou moeten zijn: zelfvernietiging.

„Wij, Indo-Europeanen" — zegt *Katjang Studiosus* — „zullen steeds een ongezonde positie blijven innemen in onze Indische maatschappij met een vaderland, dat het onze niet is. Zelf moeten we, al is het hard, de handen uit de mouw steken om ons van den aardbodem te doen verdwijnen. Dat zal het beste wezen voor ons nageslacht.

„Twee wegen kunnen we inslaan om dit te bereiken: We kunnen ons doen assimileeren door den Javaan of door den Europeaan."

Tot zoover *Katjang Studiosus*.

Naar onze meening is er absoluut geen reden voor den Indo-Europeaan tot assimilatie met de Inlandsche bevolking en tot zelfvernietiging voor zijne „soort".

Het Indo-vraagstuk is volstrekt geen unicum in de wereld of in de historie. In het oude Europa heeft minstens evenveel bloedmenging plaats gevonden als hier in Indië en onder rassen die, op de keper beschouwd, niet veel minder van elkander verschilden dan Nederlander en Javaan (in Spanje, Italië, Z.-Frankrijk, etc.) Er is geen enkele reden waarom de Indo-Europeaan niet op den duur eene volwaardige plaats zou kunnen innemen in de Europeesche samenleving. Dit is slechts eene quaestie van de ontwikkeling van individu en maatschappij. Hoevele „Indo's" zijn er aan te wijzen onder de 70.000 oud-Indische gasten te 's-Gravenhage? Volgens Dr. Kohlbrugge 90 pCt. En maken die 70.000 niet gewoon deel uit van de Europeesche samenleving in Holland?

Neutraliteit.

De Javabode schrijft:

Onder dit opschrift bespreekt De Banier een beschouwing, door ons gewijd aan een rede van den heer Colijn, waarin wij ons verklaarden tegen een mogelijke overdracht van de volksscholen in mohamedaansche streken aan de zending. Het blad schrijft:

„Dit standpunt lijkt ons inconsequent. Waarom mag de Regeering wel de zorg voor het lichaam aan de zending overlaten en niet de zorg voor het onderwijs?

Op het oogenblik heeft de Javaan meer vertrouwen in de hospitalen der zending dan in die van het gouvernement. Waarom zou hij in de zendingsscholen dan minder vertrouwen stellen dan in de gouvernementsscholen? Als de zendingsscholen maar goed ingericht worden, dan is het toch geldvermorsen om de scholen, door de zending opgericht, concurrentie aantedoen door daarnaast nog eens gouvernementsscholen opterichten?"

Wij blijven bij ons oordeel, zegt de Javabode, ook na deze opmerking der Banier; en inconsequent kunnen we ons standpunt allerminst achten.

De Inlander kan zeker recht op onderwijs doen gelden — wanneer de landsmiddelen daartoe toereikend zijn, en dit onderwijs dient hem verstrekt te worden op zulk een wijze, dat geenerlei billijk gemoedsbezwaar hem kan weerhouden daarvan gebruik te maken. Met een hospitaal is het heel wat anders: van een recht op verpleging kan niet worden gesproken.

Hospitalen en scholen zijn ten deze ongelijksoortige grootheden en wij achten ons volkomen gerechtvaardigd ten opzichte van deze een andere gedragslijn gevolgd te zien als tegenover de andere.

Is er een goed zendingshospitaal in de buurt, dan zou het dwaasheid wezen, indien de regeering het ondernam om een concurreerend „neutraal" hospitaal daarnaast te plaatsen; maar zij zou tegen recht en plicht in handelen, wanneer zij naliet, in streken, waar een mohamedaansche bevolking woont en die in aanmerking zou komen voor het bezit van gouvernementsscholen, ook scholen te stichten, waar elke Mohamedaan, zonder in conflict te geraken met de voorschriften van zijn godsdienst, zijn kinderen heen zou kunnen zenden.

Door van zulk een school gebruik te maken oefent die Mohamedaan een recht uit, waarbij hij niet mag worden belemmerd door de overweging, dat men zijn kinderen een anderen weg op zal leiden, dan hij wenscht. Recht op verpleging heeft hij echter niet; wenscht hij van het zendingshospitaal gebruik te maken, dan moet hij daarbij zelf weten of de kans, welke de zijnen loopen, dat men hen eenig denkbeeld van het Christendom zal trachten bij te brengen, hem dient te weerhouden om hen er aan toe te vertrouwen.

Of de zending op Java overigens wel genegen zou zijn om de taak van het oprichten van volksscholen van de Regeering over te nemen, is ook nog de quaestie.

WEST-INDIË.

De Surinaamsche begrooting.

De door den gouverneur aan de Koloniale Staten ter goedkeuring aangeboden ontwerp-begrooting voor 1911 wijst een totaal aan uitgaven van *f* 7.310.566 aan. Ter voorziening hierin dienen verschillende inkomsten, waaronder een bedrag van *f* 500.000, dat van den staat wordt geleend voor doortrekking van den spoorweg tot Dam en voor exploitatie in en buiten het Lawa-gebied, tot een totaal bedrag van *f*3.773.670. Gerekend wordt op eene bijdrage uit 's rijks schatkist van *f* 856.105, terwijl het eventueel met gelden uit leening te verkrijgen te dekken tekort op *f* 2680.791 is gesteld.

De raming der uitgaven bedraagt voor gouvernements-secretarie, Koloniale Staten en algemeenen dienst *f* 189.770, justitie en politie *f* 399.248, schutterij te Paramaribo *f* 6725, admin. van financiën *f* 3.002.091, immigratie en kolonisatie *f* 68.165, eeredienst, onderwijs, wetenschappelijke betrekkingen, inrichtingen en ondernemingen, armenzorg en burgerlijke geneeskundige dienst *f* 936.356, bouwdepartem. *f* 1.266.516, koloniale vaartuigen, betonning, bebakening, seinwezen en koloniale spoorwegen, exploratie van 't Lawagebied en telephoonwezen *f* 709.348, pensioenen, wachtgelden, onderstanden en toelagen *f*268.100, onvoorziene uitgaven *f* 50.000.

Aan de memorie van toelichting is het volgende ontleend:

„Wanneer men de opbrengst der gewone middelen over het jaar 1909 — daarmede worden bedoeld alle middelen, behalve de geleende gelden — vergelijkt met de opbrengst van diezelfde middelen over 1908,

FEUILLETON.

Twee dagen op den Tengger.

(Vervolg en slot.)

Nu ging het weer steeds omhoog, tot we ten slotte kwamen in een soort pas waar mijn collega's mij reeds wachtten.

„Waarom zijn jelui afgestapt?" vroeg ik verwonderd.

„De Moenggalpas." We waren er. Links tegen den kant van den hollen weg was een paadje, waar we tegen oprenden, de paarden overlatende aan de begeleiders.

Plots stonden we op een plateau, dat aan den eenen kant steil afliep naar...... de Zandzee. Machtig, grootsch was de indruk, dien ik toen kreeg. Een beschrijving daarvan te geven gaat mijne krachten te boven. Ik kan slechts herhalen, wat de heer Bezemer in zijn „Door Nederlandsch-Indië" daarvan vertelt:

„Plotseling staat men voor het onverwachte, het „geheimzinnige, het grootsche, het vreeselijke: een „geweldig groote ruimte, zeer wijd en zeer diep, en, „in onbegrijpelijk contrast met het pas doorreisde „land, zonder eenig leven. Zonder andere kleuren „dan grijs op grijs, zoo doodsch moet de hel kunnen zijn. Het gezicht is zoo ontzettend, dat men, „angstig turend, lang noodig heeft voor de enkele „dingen alle zijn onderscheiden. En toch is het tooneel zoo eenvoudig, en heeft een eenheid van bouw, „die weer doet denken aan een opzettelijke schepping, en dan vanzelf aan een vreeselijk doel, dat „met die schepping noodzakelijk moet zijn verbonden. „Ja, het is wel noodig zich even te vermannen, „daar op den Moenggalpas, voor wie als nuchter „onderzoeker zijn werk wil doen en zich rekenschap „geven van wat hij om zich ziet. Wat waren we „blij niet in 't gezelschap te zijn van een Tosari-karavaan, met luidruchtige Indische vroolijkheid, maar „overgelaten aan ons zelven, want zelfs de stille „Javaan, die bij de paarden waakt, is even hinderlijk als onmisbaar.

Ziedaar, wat ik, wonderlijk genoeg, ook dacht op dat oogenblik, toen ik staarde naar beneden, naar den Batok (een der vijf kleinere vulkaankegels in de zandzee) naar den dwarrelenden lichten rook, die opsteeg uit den tweeden, den eenigen nog werkzamen krater, den Bromo, die van den Moenggalpas gezien half verborgen is achter den Batok. Nadat wij van onze extase eenigszins bekomen waren, zetten wij ons in het gras neer en gebruikten het eenvoudige maal, dat ons door een koelie was nagedragen. Deze toch was ons van Poespo af te voet gevolgd, en kwam bijna gelijktijdig met ons aan den Moenggalpas!

Gesterkt daalden we te voet den weg af naar de Zandzee, een glooiing van ongeveer 300 M. hoog. Men kan zich voorstellen, hoe blijde wij waren, beneden aangekomen, weer op onze paardjes te kunnen stijgen. Door 't mulle, grauwe zand, hier en daar begroeid met het welbekende scherpe alang-alanggras, reden we naar den Bromo, om den Batok heen. Aan den voet van den Bromo lag het zand niet meer aan de oppervlakte, maar werd het bedekt door een harde, doch broze laag van roode, verweerde lava. Een pad van pl.m. 2 M. breedte was daarin uitgehouwen en slingerde zich naar boven. Zoo steil was dit pad nog niet, of we konden te paard tot vlak bij de top komen. Langs een bamboezen ladder, of langs een trap in den wand uitgehouwen, konden we den kraterrand bereiken. Wij verkozen den laatstgenoemden weg. Van boven konden we in den diepen krater zien; een overweldigend, angstig gevoel overviel ons bij het kijken in de trechtervormige diepte, die in het midden steil naar beneden liep als een reusachtige, donkere pijp, waaruit wolken zwaveldampen met een onheilspellend gebrom en gesis omhoog stegen.

Een dezer, die naar onzen kant overwoei, verjoeg ons al spoedig weer naar beneden. Daar zagen we de waterdampwolken de Zandzee binnenkomen, langzaam aanrollend, als vormden zij een onmetelijk tapijt, dat zich langs den ouden kraterrand neerdalende, over de Zandzee uitspreidt. Op onze paardjes gezeten, vingen wij den terugtocht aan, zwijgend, allen vervuld van het machtige natuurtafereel, dat wij aanschouwd hadden.

Daar onze paardjes echter te vermoeid bleken om ons tegen de steile helling van den ouden kraterwand naar de Moenggalpas te brengen, moesten wij ze aan den teugel voerende de helling opleiden; buiten adem en doodmoe kwamen we weer boven.

Na eenige rust genoten en nog een blik achterwaarts geworpen te hebben, daalden we weer naar het ravijn van den Moenggalpas af, doch nu een anderen weg volgende dan dien wij gekomen waren. We hielden nu meer westwaarts in de richting van Ngadiwono en niet in die van Tosari.

Langzaam drong een dichte nevel het bosch binnen, waardoor wij reden, zoodat ik met moeite onzen vriend R., die voorreed, kon onderscheiden. Ook werd 't akelig kil en vochtig om ons heen. Rillend hielden we de teugels aan om onze paardjes in de hand te houden, daar het pad langzamerhand geweldig glibberig werd van de vochtigheid. Met moeite bereikten wij Ngadiwono, waar wij in 't hotel zouden dineeren. Daar had ik weer de gelegenheid mij te verlustigen in den overvloed van prachtige Europeesche bloemen, waaronder aan den oever van een bergstroompje, verscholen in 't gras, zelfs vergeet-mij-nietjes!

Om half 3 vertrokken we weer. De weg voerde langs een weiland met echte Hollandsche koeien, die rustig lagen te herkauwen; niet ver daarvan waren twee karbouwen bezig de velden met een groote ploeg te bewerken: zonderlinge combinatie.

Iets lager gekomen, reden wij langen tijd door koffietuinen, er scheen geen eind aan te komen. Armzalige restjes der eens zoo machtige Nederlandsche schulddelgende factoren.

Doodóp bereikten we eindelijk om half zes 's middags de controleuran. We hadden in 't geheel 10 uur in 't zadel gezeten en dat op steeds hellende wegen, zoodat wij eigenlijk nooit op ons gemak waren. Maar wat we gezien hadden was die tocht overwaard!

Pasoeroean, Febr. 1910. W. S.

dan valt een vooruitgang van ruim *f* 160.000 te constateeren.

Kon hierboven op een gunstig resultaat worden gewezen, ten aanzien van de opbrengst der gewone middelen bij vergelijking van het jaar 1909 met het jaar 1908, omdat het jaar 1909 zijn voorganger met een bedrag van ruim *f* 160.000 heeft overtroffen, het is aangenaam tevens te mogen constateeren, dat in 1909 voor de gewone middelen niet alleen de raming is bereikt, maar de opbrengst zelfs plm. *f* 90.000 meer dan de raming voor dat jaar heeft bedragen.

De in 1909 gebleken neiging tot stijging der middelen, geeft den gouverneur, naar hij meende, het volste recht om goede verwachtingen omtrent de resultaten van het loopende jaar te koesteren.

Bij deze begrooting is geen rekening gehouden met leeningen op korten termijn, om daaruit eenige uitgaven te bekostigen, wijl niet vaststaat op welke wijze deze leeningen zullen worden gedekt.

Omtrent het financieele plan-Idenburg meent de gouverneur, dat er twijfel bestaat, of de uitvoering van het plan, zooals het bij de begrooting voor 1908 omschreven is, wel kan worden verkregen.

De opzet van het plan Idenburg werd gemaakt onder den indruk van de cacaocrisis, en in de meening dat de invloed van die crisis op de middelen telken jare minder zou worden; in dien gedachtengang was toen een dergelijke opzet gerechtvaardigd, maar de gouverneur meent, dat te groote verwachtingen zijn gekoesterd van een verbetering van de inkomsten nadat de cacaocrisis zou hebben uitgewerkt en dat, hoewel de invloed op de inkomsten van de maatregelen, die tot opheffing van den economischen toestand zijn genomen, niet te ontkennen is, men zich daarvan te groote voorstellingen heeft gemaakt.

De gouverneur is van oordeel, dat een verdeeling der uitgaven wenschelijk is in gewone of huishoudelijke en in buitengewone; onder de buitengewone uitgaven vallen dan ook de uitgaven uit leening te betalen, die echter afgescheiden moeten worden gehouden. De gewone of huishoudelijke uitgaven zullen dan als rubriek a kunnen worden aangeduid, de buitengewone uitgaven, voor zoover zij niet uit leening betaald worden als rubriek b en de uit leening te betalen buitengewone uitgaven als rubriek c.

Over de vraag wat onder rubriek c behoort gebracht te worden kan geen verschil bestaan; het zijn de uitgaven voor productieve werken met inbegrip van de overschrijding van het tekort op de rekening der productieve werken over de jaren 1908/1910, en van de uitgaven voor den spoorwegaanleg; de rubriek c kan dus verder buiten beschouwing blijven.

Het streven moet nu naar gouverneur's meening zijn, om geleidelijk zooveel het kan, het subsidie van het Moederland voor de huishoudelijke uitgaven, zooals de gouverneur die heeft aangegeven, te verminderen, tot ten slotte die huishoudelijke uitgaven geheel uit eigen inkomsten worden betaald. De gouverneur is overtuigd, dat de Staten in deze richting zullen medewerken. Hij meent dat men bij eene verdeeling der uitgaven, als hij nu in overweging geeft steeds den stand van zaken duidelijk voor zich heeft.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De invloed der Inl. hoofden. In de **Pertja Timor** van 27 Januari 1910 No. 8 wordt door A n a k K a m p o n g een artikel aan dit onderwerp gewijd.

Waren de Inlandsche hoofden in vroegere tijden gewoonlijk personen, die een vrijbrief hadden om met hunne onderhoorigen te handelen, zooals zij goed vonden, hen konden uitzuigen en uitpersen, zooveel zij wenschten, thans, nu zoovele toestanden ten goede gewijzigd zijn, en behoorlijke wettelijke regelingen in het leven werden geroepen, nu zijn ook de inlandsche hoofden veel ten goede veranderd. Hun optreden tegenover het volk is, over het algemeen, beschaafder geworden, en al mogen er nog vele onregelmatigheden voorkomen, deze geschieden toch niet meer op zulk eene grove wijze als weleer, al zij het alleen uit vrees dat aan die onregelmatigheden ruchtbaarheid zou worden gegeven.

Als deel van het groote bestuursgeheel moeten de hoofden worden geëerbiedigd en gehoorzaamd.

Zij behooren het vertrouwen der onderhoorigen te genieten, opdat zij dezer belangen goed kunnen behartigen. Tegenover rechten staan ook plichten.

Welwillendheid en onpartijdigheid ten opzichte van het volk zijn voor de hoofden onmisbare eigenschappen.

Op bezadigde wijze, zonder ooit ruw op te treden, moeten zij dommen en luien den weg wijzen en hen op die wijze in het goede spoor trachten te brengen.

Neiging tot het trekken van zure gezichten, schelden, slaan of toebrengen van schoppen bij de behandeling van zaken, zijn voor hoofden eigenschappen uit den booze.

Een voorname plicht der hoofden is: het vertrouwen van het volk te winnen. Alleen daardoor kan het gebracht worden tot meerdere ontwikkeling en langzamerhand geleid op den weg van vooruitgang.

Voldoen de hoofden aan de hier gestelde eischen, dan kan het niet missen, of het geheele land moet vooruitgaan, de veiligheid zal toenemen en de handel zich meer en meer ontwikkelen.

In het tegenovergestelde geval zal men altijd waarnemen, dat de onderhoorigen baloorigen worden en er niet de minste ontwikkeling te bespeuren is.

Het Inlandsch hoofd heeft dus eene zeer moeilijke taak te vervullen.

Zij, die ten volle hun plicht vervullen, houde de Regeering in eere! Door hen goed te bezoldigen, op rechtvaardige wijze te onderscheiden, kortom, door hen te eeren, naar gelang hun dit toekomt, zal de Regeering in staat zijn het geheele volk, dat gemakkelijk te leiden is, goed te regeeren.

In verband met deze beschouwingen viel ons een bericht op, voorkomende in de „S i n a r S u m a t r a" van 26 Januari 1910 No. 7, waarbij, middels dit blad, door het negorijvolk dank werd gebracht aan T o e a n k o e J a h a j a g e l a r D a t o e K a j a, hoofd van de Laras (district) IV Kota (Agam, Padangsche Bovenlanden, Westkust van Sumatra). Het volk brengt dank aan zijn hoofd voor al hetgeen door hem tot stand is gebracht, in het belang van den vooruitgang van het district, zoowel mannen als vrouwen zijn hem erkentelijk, dat hij hun den weg wist te wijzen tot meerdere ontwikkeling en welvaart, hen zoodoende sparende voor gebrek en hongersnood.

Aan bescheidenheid en welwillendheid in den omgang paart dit Hoofd een beschaafd en onpartijdig optreden tegenover allen, met wie hij in aanraking komt, met het gevolg, dat hij thans door de geheele bevolking, als het ware, op de handen wordt gedragen.

Waar vroeger in het district de spreuk gold: „zoovele hoofden, zoovele zinnen", bestaat er thans eenstemmigheid en ziet men zelfs de kinderen uit de verschillende dorpen met elkander vriendschap sluiten, hetgeen vroeger nooit voorkwam.

Zoo ook verwacht iemand, die zich noemt S i g i r i k H a l o e s van Laoetan Dalam (Oostkust van Sumatra), blijkens zijn in de **„Pewarta Deli"** van 2 Februari 1910 No. 9 geschreven artikel, veel van een oordeelkundige bemoeienis der inlandsche hoofden met het volk.

Schrijver is van meening, dat, zoodra de inlandsche bevolking van de Oostkust van Sumatra in allen deele goed geleid wordt door hare inlandsche hoofden, zij veel meer energie zal ontwikkelen.

Thans laat die alles te wenschen over. Wel kan men zeggen, dat gemeld gewest zich oeconomisch ontwikkelt, nu de meeste bosschen en velden geschikt zijn gemaakt voor de tabakscultuur en voor de teelt van peper, koffie, caoutchouc, klappers enz., maar men moet het betreuren, dat de uit die cultures voortspruitende rijkdommen, bijna uitsluitend ten goede komen aan de vreemdelingen, terwijl de inheemsche bevolking daarvan nagenoeg geen voordeel trekt, voornamelijk ten gevolge van gebrek aan energie.

Ten einde in dezen gebrekkigen toestand verbetering te brengen, wekt de schrijver de inheemsche bevolking van Sumatra's Oostkust op om zich bij de beweging der jongeren aan te sluiten en het goede voorbeeld van de bevolking ter Westkust van Sumatra te volgen.

Ook daar bestond vroeger bij de bevolking weinig energie en neiging om zich intellectueel te ontwikkelen, zegt de heer A. L. v. d. Toen in hetzelfde blad, wijzende op den tegenstand der ouders, welke moest worden overwonnen om de jongelieden op de school geplaatst te krijgen.

De ouden van dagen weten nog zeer goed te verhalen van den tijd, dat de Controleur zich persoonlijk naar de dorpen moest begeven om den inlandschen hoofden de noodige bevelen te geven en hun te gelasten zorg te dragen, dat een zeker aantal kinderen de opgerichte lagere scholen zou bezoeken. Vele ouders vroegen toen vrijstelling voor hunne kinderen, terwijl tal van kinderen in het bosch vluchtten om aan dien bestuursdwang te ontkomen.

Een en ander sproot voort uit de vrees der ouders, dat hunne kinderen, als die zich eenigszins intellectueel hadden ontwikkeld, ter verdere opleiding naar Nederland zouden worden gezonden, hetgeen zij niet wenschten.

Thans is de toestand daar geheel veranderd. Dikwijls zijn er meer aanvragen dan plaatsen op de lagere scholen, zoodat vele ouders en kinderen teleurgesteld worden.

Deze resultaten zijn zeker verkregen ook door de medewerking der inlandsche hoofden in de goede richting.

De slotsom is dus: Wil de inheemsche bevolking van de Oostkust van Sumatra intellectueel niet geheel en al ten achter geraken bij die van Sumatra's Westkust, dan zullen de hoofden van eerstgemeld gewest zich meer dan thans aan de ontwikkeling van hun volk gelegen moeten laten liggen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Het Chin. jaar 2460—2461. In de **Tiong Hoa Wi Sien Po** van 8 Februari 1910 No. 215 wijdt de Hulp-Redactie van dit blad eene beschouwing aan de Jong-Chineesche beweging in Nederlandsch-Indië gedurende het jaar 2460—2461.

Terwijl zij bij de plaats gehad hebbende jaarsverwisseling de hoop uitspreekt, dat de Jong-Chineesche beweging steeds in bloei en in kracht moge toenemen en naar volmaking van haar doel moge streven, geeft zij, evenals in den handel gebruikelijk is, een, volgens de door haar gemaakte aanteekeningen, opgemaakte balans van hetgeen in het afgeloopen jaar is verricht.

Wat betreft de Nederlandsche Regeering, is die balans h.i. niet gunstig. Hoevele beloften toch zijn niet vervuld, wellicht echter nog in beraad bij de Nederlandsche bestuurders of bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal?

Reeds jaren geleden werd de ambtenaar voor Chineesche zaken, de heer H. Borel, met een onderzoek naar de Tiong Hoa Hwe Koan-Vereeniging belast, voornamelijk met het doel om na te gaan, of deze regeeringshulp noodig had en op welke wijze die eventueel zou moeten worden verleend, doch, ondanks het daarop gevolgde verzoek om toekenning van geldelijken steun, in den vorm van een subsidie, is deze nimmer uit 's lands kas gekomen.

Alleen werden eenige Hollandsch-Chineesche scholen opgericht.

Toch is Regeeringssteun beslist noodig voor de Tiong Hoa Hwe Koan-Vereeniging.

De regeling van het passenstelsel wacht nog steeds op eene oplossing.

Wel zijn er gedurende een drietal jaren in de dagbladen tal van artikelen opgenomen, waarin men de mededeeling kon vinden, dat de oude regeling door een nieuwe zal worden vervangen, maar ook dit onderwerp bleef wellicht hangen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal in Nederland, het land, waar zoovele witte duivels aanwezig zijn, die blijkbaar niet kunnen verdragen, dat ook de Indische Chineezen zich willen ontwikkelen.

Doch de Hulp-Redactie wanhoopt niet aan de vervulling der gedane toezeggingen, al kan thans nog niets met zekerheid daaromtrent worden medegedeeld.

Valt dit een en ander dit jaar aan de debetzijde te boeken, aan de credietzijde staat de post: regelmatige toename van het ledental der Jong-Chineesche beweging. De Chineesche stam begrijpt thans volkomen den duren plicht om zich op te heffen uit den vernederenden staat, waarin hij verkeert.

Aan de jongeren zij de vervulling van die gewichtige taak opgedragen!

Mogen zij het slechte in het thans bestaande met kracht en recht op het doel afgaande vernietigen en er nimmer tegen opzien, om, het moge kosten wat het wil, het goede en rechtvaardige te betrachten tot glorie van China en tot hun eigen geluk!

In het Damesblad van de **Tion Hoa Wi Sien Po** wijst de redactrice Liam Titie Njo — onder aanbieding harer gelukwenschen aan de lezers — op het feit dat, sedert een paar jaren, de Indisch-Chineesche jongelingen naar Groot-China vertrekken om aldaar hunne opvoeding te voltooien.

Zulks wijst er op, dat ook de moeders dier jongelieden zich geheel aansluiten bij de Jong-Chineesche beweging en overtuigd zijn, dat zij, door de opvoeding in die richting te leiden, het bewijs leveren, hare kinderen werkelijk lief te hebben.

De leiders der Jong-Chineesche beweging zijn dan ook verzekerd van den steun der Chineesche vrouwen.

De Redactie van de „**Ho Po**" van 9 Februari 1910 No. 354 begint in herinnering te brengen de ziekte, welke Ned.-Indië in het afgeloopen jaar teisterde, terwijl de vele door de cholera gemaakte slachtoffers worden betreurd.

Daarna wordt een vergelijking gemaakt tusschen den toestand der Ned.-Ind. Chineezen zooals die vóór de oprichting der Tiong Hwa Hwe Koan-Vereeniging was en hoe die sedert geworden is.

Vroeger was er geen sprake van een band tusschen de Ned.-Ind. Chineezen en Groot China en waren hunne bestaanstoestanden onder de Nederlandsche regeering slecht.

Eerst tengevolge van de Jong-Chineesche beweging, die gesteund werd door de Chineesche Regeering en door den Chineeschen gezant te 's-Gravenhage, is daarin eenige verandering gekomen.

Omtrent den verderen uitslag dier bemoeiingen is men thans in afwachting.

Hoe echter ook de beslissing moge uitvallen, zeer zeker zal zij in het voordeel van de Indische Chineezen zijn, d.w.z. dat zij óf onderdanen zullen worden van den Keizer van China, die hun zeker bescherming zal verleenen, dan wel onderdanen van Nederland met al de rechten, die de Europeanen genieten *).

Een ander gunstig bericht, dat in het afgeloopen jaar in Ned.-Indië van de in China studeerende Ned.-Ind. Chineesche jongelingen ontvangen werd, is, dat een gedeelte hunner op de militaire school te Peking is geplaatst, eene tijding, die niet alleen door de ouders dier jongelieden, maar ook door alle Ned.-Ind. Chineezen met vreugde is vernomen. Algemeen hoopt men, dat die jongelieden het hunne zullen bijdragen tot verhooging van aanzien van den Chineeschen stam en tot de eerbiediging daarvan door den vreemdeling.

Beoordeeling van het Indisch Regeeringsbeleid onder den vorigen Gouverneur-Generaal.

In de Nos. 121 en 125 van de **Pembrita Tjoeng Wa**, het te Hongkong uitgegeven blad, worden eenige beschouwingen gegeven over het Regeeringsbeleid onder den vorigen Gouverneur-Generaal. Daarin wordt gezegd, dat, tijdens diens bestuur in de jaren 1904-1909, tot stand kwamen de gemeente-ordonnantie en de Regelingen van de Gemeentelijke Raden, terwijl het aantal inlandsche scholen werd vermeerderd.

Ook werd het Nederlandsch gezag uitgebreid.

Overigens handelen beide artikelen over de plaats gehad hebbende daden van grove willekeur, die veel ontevredenheid in Ned.-Indië hebben gewekt. Men hoopt algemeen, zoo zegt dit blad, dat de nieuw opgetreden Gouverneur-Generaal, bekend om zijn rechtvaardigheidszin, de vele door zijn voorganger begane misslagen en misgrepen zal herstellen.

*) Bij de Wet van 10 Februari 1910, Staatsblad no.'s 55 en 56 is geregeld het Nederlandsch onderdaanschap van de bevolking van Nederl.-Indië.

Van Vreemde Koloniën.

Een nuttige maatregel.

De gouverneur van Nieuw-Caledonië heeft bepaald dat alle in de kolonie werkzame contract-koelies maandelijks een deel van hun loon moeten afzonderen als spaarduitje, totdat een zeker vastgesteld bedrag is bereikt.

De aldus bespaarde gelden worden voor de lieden bewaard in de kas van het immigratie-fonds, zoodat zij na afloop van hun contract over een sommetje kunnen beschikken.

Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht.

Engelsche koloniale politiek.

In de April-afl. van *„De Tijdspiegel"* schrijft Indicus een opstel, getiteld: „In Azië's Zuid-oost-hoek. Bijdrage tot de kennis van de Engelsche koloniale politiek in den Oost-Indischen Archipel en Achter-Indië", naar aanleiding van het verdrag van 10 Maart 1909, waarbij vier Maleische staten op het schiereiland Malakka, tot dien tijd aan Siam schatplichtig, nl. Kelantan, Tringganu, Kedah en Perlis, door Siam aan Groot-Brittanië zijn afgestaan.

De geschiedenis wijst daarmede opnieuw uit, dat de Engelsche politiek er voortdurend en ernstig op gericht is om het Britsche bezit in den Archipel en op het vasteland van Indië te vergrooten en aaneen te sluiten. Gelet op de militaire overmacht van Engeland en de vrijwel volkomen onmogelijkheid tot verdediging, onzerzijds van het Nederlandsche eilanden-rijk, zal te eeniger tijd de Engelsche macht zich nog verder komen uitbreiden, naar Nederlandsch-Indië, leeraart Indicus, want, zegt hij: „De stichting van een afzonderlijk Engelsch Achter-Indisch rijk, zich uitstrekkend van Tibet tot Java, schijnt in voorbereiding te zijn."

In hetzelfde nummer van De Tijdspiegel houdt de heer H. van Kol eene beschouwing over:

De Gouvernements-mijnbouw in Ned.-Indië.

Na eeuwen van koloniaal beheer — betoogt de schr. — is de gouvernements-mijnbouw nog altijd beperkt tot de ontginning der tinmijnen op het eiland Banka en de winning van steenkool in de Ombilinmijnen der Padangsche Bovenlanden, en hij wijst daarbij met ronde woorden op de leemten en fouten dier staats-exploitatie. Toch is hij van meening, dat de staatsmijnbouw de vergelijking met den particulieren glansrijk kan doorstaan, zoowel in technisch als in financiëel opzicht. De heer v. K. berekent verder, dat de staats-exploitatie (waarbij gevoegd het aandeel van den staat uit de winsten der Billiton-maatschappij) per jaar eene versterking der Indische middelen met ƒ15.256.000 oplevert en noemt dit minstens 30 maal zooveel als de geheele cijns en het vast recht van alle particuliere mijnen bijeen, die (behoudens een enkele uitzondering) zich hebben gekenmerkt door een schandelijk wanbeheer."

Ten slotte is er volgens den schrijver „alle reden om de Gouvernementsmijnbouw met alle kracht uit te breilen, waarbij voornamelijk op de winning van petroleum moet worden gelet, waarin nog enorme schatten voor het grijpen liggen."

Allernieuwste Vorstenlandsche historiën.

Met dezen titel heeft de heer M. van Geuns een reeks van artikelen in het Soerabajasch Handelsblad geschreven en als afzonderlijke brochure het licht doen zien. (Soerabaja, 1910). Deze studie is een vervolg van reeds vroeger door den schr. gepubliceerde opstellen over Vorstenlandsche toestanden. Behalve de agrarische kwestie, bespreekt hij thans terloops ook de politieke. Wel noemt hij de vorsten van Midden-Java „zeer fatsoenlijke, beminnelijke persoonlijkheden", maar toch... „De zorgeloosheid aan de Solosche en Djokjasche hoven kent geen grenzen. De vorsten zoeken slechts genot; van hun plichten trekken zij zich bitter weinig aan. Ondanks de aanzienlijke toelagen, die zij van het Ned.-Indische gouvernement ontvangen, hebben zij bijna altijd gebrek aan contanten... De regeering mag hiervoor de oogen niet sluiten. Gaat zij het platteland moderniseeren, dan moet zij het tevens de kratons doen. Geen half werk!"

De heer v. G. eindigt zijn betoog: „Dat de landvoogd, na op de huurlanden en in de kedjawen-desa's het feodale vuil te hebben opgeruimd, kloek zijn hand steke in de kratons, met vastberadenheid en... niet al te veel beleid. Want zoo wij in de Vorstenlanden weinig verbeterd hebben, is 't steeds geweest wegens overmaat van beleid ,en een tekort aan moed!"

De Indische Gids.

De April-afl. opent met een beschouwing van den heer P. H. van der Kemp, getiteld: De geboorte van de Alg. Secretarie te Batavia en van het Staatsblad van Nederlandsch-Indië. Het is een zeer interessante studie; vooral van de geschiedenis van het in 1816 opgerichte Staatsblad verteit de schr. aardige bijzonderheden; zoo bijv. dat het jarenlang aan Koning Willem I een onbekend boek bleef tot zijn Minister Elout er de aandacht van zijne Majesteit op vestigde en deze het „een raar ding"! vond. Thans vormt een ex. van gezegd staatsblad een „breede boekerij", die men „ik wil nu niet zeggen met een eerbiedigen sembah, maar dan toch met zekeren schroom, nadert, vooral sinds het in toenemende mate een doolhof is geworden, waarin de eene bepaling de ander achterhaalt, stilzwijgend of uitdrukkelijk, dan wel geheel of gedeeltelijk doodt."

De heer C. de Vries schrijft voorts over de gewijzigde samenstelling en sterkte der scheepsmacht, voor Ned.-Indië benoodigd.

Daarna is de oud-resident G. F. de Bruijn Kops aan het woord met opmerkingen omtrent den ambtsen gerechtelijken eed in Ned-Indië. Nu de eedskwestie in Nederland algemeen de aandacht trekt, acht de schrijver den tijd gekomen om de aandacht te vestigen op zeer verouderde toestanden ten deze in Ned.-Indië. Het is bijv. gewoonweg bespottelijk dat de pakhuismeester in Indië een ambtseed moet afleggen, waarvan de opzegging minstens eenige minuten duurt, terwijl de vendumeester eenvoudig zegt: „Ik zweer, dat ik mijn plicht als vendumeester nauwkeurig zal vervullen."

Voorts brengt deze afl. het vervolg van het artikel van contr. J. E. Jasper over zijn reis door de Bataklanden, en bevat eindelijk de gewone maandelijksche rubrieken, als koloniale literatuur, Revue van brochures, Wetenschap en industrie, enz.

De Christelijke Zending.

Van het bekende serie-werk „Pro en Contra" betreffende vraagstukken van algemeen belang (Baarn, Hollandia-drukkerij) is verschenen No. 3 van de VIe Serie. Het handelt over de Christelijke zending, speciaal in Nederlandsch-Indië, de heer Alb. C. Kruijt bepleit het veelzijdig nut dier zending, de heer Henri Borel is er tegen. Eerstgenoemde zegt, dat ieder zal moeten toegeven, dat de Christelijke Zending een groot en heerlijk werk doet en dat men zich hierin niet van de wijs mag laten brengen door de ontmoeting met een minder geschikten zendeling, doch men moet erkennen het groote beginsel der Zending en het verheven doel. De heer Borel daarentegen (zich niet op een atheïstisch standpunt stellende), vindt die zending prachtig, mooi, mits zij geschiedt in eenvoud en deemoed, niet om een goed betaald baantje te hebben, en mits zij dan uitgeoefend wordt allereerst om het ware Christendom, de leer van Liefde en Waarheid, doortrokken van Jezus' geest, te brengen aan de zich noemende christelijke volken van het Westen. En als die Westersche volkeren van Christus' geest doortrokken zijn, als één rijke niet langer zondigt in weelde van 't zweet en 't bloed van de armen, als westersche vrouwen niet langer bij honderdduizenden hun lichaam uit nood behoeven te verkoopen, als de christenvolkeren niet langer als wilde tigers met legers, vloten en moordtuig tegenover elkander staan, elk oogenblik tot oorlog gereed, als de christenmenschen in waarheid „broeders" zijn en deemoed en deernis voelen voor al wat lijdt, dàn,

maar ook geen oogenblik eerder, heeft eene christelijke zending naar andere volken reden van bestaan.

Vereeniging van ambtenaren B.B.

De Vereeniging van ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in Nederlandsch-Indië geeft ten behoeve harer leden Berichten en Mededeelingen uit. Voor hen, die belang stellen in de verrichtingen dier Vereeniging, laten wij hier volgen den inhoud van het zoo juist verschenen Nr. 5 dier Mededeelingen.

De „Koelie-Ordonnantie" ter Oostkust van Sumatra. Voordracht van den heer C. J. van Kempen, in de Ned.-Ind. Bestuursacademie. — Het grondbezit in Zuid-Sumatra. Voordracht van den heer A. M. Hens, in de Ned.-Indische bestuursacademie. — Een en ander over de dienstverhoudingen en den werkkring bij het Binnenlandsch Bestuur. Voordracht door den heer G. F. de Bruijn Kops, gehouden den 12en Januari 1910.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Deel 50 (1910), afl. 1 bevat: Verslag van de lotgevallen der Vereeniging tot bevordering der geneeskundige wetenschappen in Ned.-Indië over het jaar 1909, door Dr. J. de Haan. — Verslag van het wetenschappelijk gedeelte der vergaderingen van genoemde vereeniging, gehouden in het jaar 1909. — Het symptonen-complex van Basedow bij malaria tropica, door P. R. d'Arnaud Gerkens.— Ontaarding der gezichtszenuw na kneuzing van den oogbal, door Dr. J. J. Kunst. — Iris-cyste, door Dr. C. Bakker. — Eenige statistische en andere gegevens, ontleend aan de civiel-geneeskundige jaarverslagen, en aan de rapporten omtrent besmettelijke ziekten in Nederlandsch-Indië over het jaar 1908.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Inhoud van afl. 5 van Deel II (5e jaargang): Leucaena glauca. Bth. (Kemlandingan), door A. Th. L. Salverda. — Over exploitatie en bedrijfsregeling in ficus-kulturen, door J. S. van Braam. — Nogmaals opslagkultuur en de zgn. kontractskultuur, door Ch. S. Lugt. — Opmerkingen bij het verslag 1908/09 van het Bosch-proefstation in Dehra Dun, door H. J. van Hasselt. — Eenige aanteekeningen uit de „Antrag Förring an die Kammer der Reichsräta", door Plasschaert. — Een belangrijk plan tot herbebossching in Groot-Brittannië, door H. J. Kerbert. — Jaarverslag van het Britsch-Indische proefstation te Dehra Dun, 1908—1909, door v. Hasselt. — Begrooting voor het Departement van Landbouw voor 1910. — De ficus elastica taphaak, door Salverda. — Enz.

Weekblad voor Indië.

No. 45 van den loopenden jaargang bevat bij het portret van den op 9 Januari jl. overleden Dr. G. A. J. van der Sande, eenige levensbijzonderheden van dezen bekwamen en ijverigen medicus, die zich ook naam heeft gemaakt als deelnemer aan de wetenschappelijke expeditie naar Ned. Nieuw-Guinea, onder leiding van prof. dr. A. Wichmann. In 1901 nam hij, als off. van gezondheid 2e kl. bij de zeemacht, deel aan de expeditie naar Samalangan, onder generaal Van Heutsz en werd begiftigd met de Mil. Willemsorde bij de bestorming van Batoe Iliq.

Voorts bevat dit Nr. een geïllustreerde bijdrage door B. Z. K. van de ramp, welke den 9en Februari jl. de ondernemingen op den Kawi (nabij Wlingi), trof; het slot van Gabriël's bijdrage over de Bruin als kunstschilder op Java in 1706, terwijl eindelijk, voor Indische verlofgangers, de heer O. Knaap de genoegens van een verblijf te Parijs uiteenzet.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 3: In Memoriam. Jacob Derk Kobus (met portret), door H. C. Prinsen Geerligs. — Koffiestatistiek voor West-, Midden- en Oost-Java. — Uitvoer van Java in 1909. — Invoer op Java in 1909. — De wereldproductie van petroleum in 1909. — Kultuurberichten (Bacovenkultuur in Suriname. — Cacaokultuur in Suriname, enz.) — Kleine mededeelingen, (Cholera te Semarang. — De watersnood nabij Kertosono. — De kustverplaatsing bij Banjoewangi. — Gasfabriek te Macassar. — Petroleumconcessiën in Palembang). — Financiëele berichten en verslagen; zoomede de overige vaste wekelijksche rubrieken.

Kamer van Koophandel te Soerabaija.

Met de jongste mail ontvingen we o.m. het jaarverslag over het jaar 1909 van de Kamer van koophandel en nijverheid te Soerabaja, in welk uitvoerig stuk tal van onderwerpen aan de orde zijn gesteld. Zoo is er o.a. in samengebracht hetgeen in 1909 is geschied met betrekking op de plannen tot verbetering der Soerabaiasche haven- en handelstoestanden. Van de Bijlagen is No. 35 zeer belangrijk en bevat een Beknopt verslag van de door den groothandel te Soeraba a verkregen resultaten, loopende over het jaar 1909.

Der Kris der Javaner.

Onder dezen titel geeft Dr. J. Groneman in het **Internationales Archiv für Ethnographie** (Band 19, Heft V) het vervolg van zijn uitgebreide studie over het „edelwapen" van den Javaan. Keurige illustraties verduidelijken den tekst.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 9 Maart '10.
De Sumatrapost idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 8 Maart '10.
De Locomotief idem.
De Preangerbode idem.
De Delicourant t/m 2 Maart '10.
De Padanger t/m 4 Maart '10.
De Sumatrabode t/m idem.
N. Surinaamsche Courant t/m 3 Maart '10.
Onze West t/m 18 Maart '10.
Exportblad t/m No. *814.
Oeconomische Geographie No. 3.
Weekblad voor Indië Nos. 43 en 44.
De Stem v. Indië No. 8 t-m 10.
Jong Indië No. 34.
La Quinzaine Coloniale No. 5.
Deutsche Kolonialzeitung Nos. 12 en 13.
Bandera Wolanda No. 50.
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw No. 159.
De Indische Mercuur No. 14.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 9.
Verslag van de Kamer van Koophandel en Nijverh. te Soerabaja over 1909.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

De maandelijksche **samenkomst** van het *Dagelijksch Bestuur der Vereeniging* met de *Redactie-Commissie* van *Het Koloniaal Weekblad* zal plaats hebben op **Donderdag, den 21sten April 1910**, ten 8½ ure 's nam., in *„Boeatan"*, **Heulstraat 19, Den Haag.**

Alle belangstellenden zijn welkom.

Hoofdbestuursvergadering van de Vereeniging „Oost en West", op **Zaterdag 23 April** 1910, des namiddags ten 2½ ure, Heulstraat 17, te 's Gravenhage.

Punten van behandeling:

1. Jaarverslagen. (Zie o. a. Kol. Weekblad nos. 5, 6, 7).
2. Rekening en verantwoording 1909. Goedkeuring door het Hoofdbestuur.
3. Ondersteuningsfonds.
4. Studiecommissie.
5. Nijverheidscommissie.
6. Informatiebureau.
7. Geldleening.
8. Koloniaal Weekblad.
9. Begrooting 1911.
10. Voorziening vacatures Hoofdbestuur.
    Volgens rooster treden af, doch zijn terstond herkiesbaar:
    C. R. Bakhuizen van den Brink. (De heer Bakhuizen van den Brink heeft verklaard zich niet herkiesbaar te stellen);
    E. van Assen;
    A. A. C. Harting;
    Jhr. Mr. J. L W. C. von Weyler (voor Rotterdam);
    Mevr. J. E. van Oeveren—Van Schaik (voor Utrecht);
11. Aanwijzing candidaten voor commissie tot onderzoek der rekening en verantwoording 1910.
12. Vaststelling van plaats en dag der Algemeene Vergadering in de maand Juli of Aug. 1910.
13. Vaststelling van de gewijzigde Huishoudelijke Reglementen van de afdeelingen Amsterdam en Nijmegen.
14. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

E. VAN ASSEN, *Secretaris.*

Van de Nederl. Afdeeling der N.-I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw.

Openbare Vergadering op **Maandag 11 April 1910**, des avonds 8 uur, in het café Hollandais, Groenmarkt, te 's-Gravenhage.

Onderwerp:

De cultuur, bereiding en wetenschappelijke keuring der technisch belangrijke Indische Vezelstoffen.

Spreker:

Dr. G. van Iterson, *Hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool te Delft.*

Er zal gelegenheid worden gegeven voor debat of het vragen van inlichtingen.

Toegang vrij.

De voorzitter: P. J. v. HOUTEN.
De secretaris: S. STIBBE.

Van het Informatie-Bureau:
Lager Onderwijs.

Aan de openbare meisjesschool voor meer uitgebreid lager onderwijs, genaamd „Wilhelminaschool", te Willemstad, op Curaçao (waarnemend hoofd mej. N. J. C. Kruyt) wordt zoo spoedig mogelijk gevraagd een onderwijzeres tweede klasse, met akten Fransch en Engelsch of Fransch en teekenen, op een jaarwedde van ƒ1600, welke met driejaarlijksche verhoogingen van ƒ200 tot ƒ2200 kan stijgen, terwijl voor elke bijakte ƒ50 's jaars wordt genoten.

Voor nadere bijzonderh. zie St.-Ct. no. 74.

Van de Afdeeling Amsterdam.
Verslag over 1909.

Aan het uitgebracht verslag ontleenen wij het volgende:

In het afgeloopen jaar zijn de leden uitgenoodigd geworden tot bijwoning van eene voordracht van den heer Albert Vogel over „Zijne interessante reis door China en Japan", en van een voordracht — op 7 April — met lichtbeelden van prof. dr. J. F. van Bemmelen over „de Molukken".

Door de bemoeiingen van den penningmeester hebben de leden der afdeeling, op vertoon van het bewijs van lidmaatschap, vrijen toegang verkregen tot de populaire lezingen over Indië, die vanwege het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap in het Gebouw van den Werkenden Stand alhier zijn gehouden.

Behalve de gewone jaarlijksche vergadering heeft op 24 November 1909 eene buitengewone ledenvergadering plaats gehad, ter behandeling van de bekende (en sedert aangenomen) voorstellen van het Hoofdbestuur in zake wijziging der statuten der vereeniging.

Zich met die voorstellen vereenigende, is de afdeeling van oordeel, dat eventueel een nog grooter bedrag van de geïnde contributiën aan het Hoofdbestuur zou kunnen worden afgedragen. Dankbaar erkent zij de verhoogde werkzaamheid van het Hoofdbestuur, mede blijkende uit den werkkring van Het Kol. Weekbl., nu daarin ook de zoo interessante rubrieken Wat de Inlander zegt, en Wat de Chinees vertelt, zijn opgenomen. Een woord van hulde aan de Redactie-Commissie moge hier zijn plaats vinden.

Het werken van het Hoofdbestuur heeft ook een rechtstreeksch gevolg gehad voor de afdeeling: niettegenstaande het bedanken van eenige oud-leden, is het ledental toegenomen, hetgeen hoofdzakelijk toegeschreven moet worden aan de ijverige pogingen van het Hoofdbestuur.

Het aantal leden en begunstigers bedroeg op 31 December 1909, 145.

Het bestuur der afdeeling heeft, door vertrek uit Amsterdam, uit zijn midden verloren de heeren Van Genderen en Kromhout; in hunne plaats werden gekozen de heeren C. de Vries en A. Duif.

Van de verschillende commissiën — die voor huisvesting en die voor schoolgaande kinderen — valt niets bijzonders te melden.

Namens het Bestuur:
Mr. H. Smeenge, *Voorzitter.*
C. de Vries, *Secretaris.*

Van de Afdeeling Breda en Omstreken.
Jaarverslag over 1909.

Het jaar 1909 was geheel gelijk aan zijn voorgangers, de belangstelling in onze koloniën schijnt hier aanhoudend te blijven dalen, wel hield de toetreding van nieuwe leden dit jaar gelijken tred met het verlies, dat de afdeeling leed door vertrek, overlijden en bedanken, daar in 1909 53 personen lid waren der afdeeling evenveel als voorafgaande jaren, maar in een plaats als Breda met zijn vele gepensioneerden en oud-gasten, die de koloniën van aanschouwing kennen, moest het ledental veel grooter zijn.

Tegen het einde van het jaar traden vijf personen door bedanken en vertrek uit de vereeniging.

De algemeene jaarlijksche vergadering, in Maart gehouden, werd behalve door het eenige bestuurslid door één der leden bezocht. Daar beide zich niet gerechtigd hielden besluiten te nemen, zoo werd de vergadering verdaagd tot een volgend jaar, met de flauwe hoop, dat er alsdan eenige meerdere belangstelling zal zijn.

Een lezing van Albert Vogel viel in alle opzichten tegen. Was gehoopt op een drukke opkomst en daardoor stijving der kas, zoo werd de groote zaal van Concordia gehuurd, doch daar, waar de leden, die gratis toegang hadden met een huisgenoot, voor het grootste gedeelte thuis bleven, is het niet te verwonderen, dat niet-leden hetzelfde deden.

De afwezigen hadden ditmaal geen ongelijk. Spreker las zijn voordracht zoo vlug, dat bijhouden bijna ondoenlijk was. Daar ƒ75 door spreker was gevraagd en veel reclame voor deze lezing was gemaakt, de entrée's slechts ƒ52.50 opbrachten, zoo kostte deze avond aan de kas der afdeeling pl.m. ƒ79.

Aan het Hoofdbestuur werd overgemaakt de som van ƒ26.50, zijnde de bijdrage van 53 leden.

In het laatst van het jaar werd in de filiaalwinkel van „het woonhuis" te Breda met artikelen van Boeatan in depôt ontvangen, eene afdeeling Indische kunstnijverheid geopend. Of hier eenig succes behaald wordt, is ons nog niet bekend.

J. C. van Reijn, *Secretaris.*

Officiëele Berichten. *)

Benoemingen, enz., vermeld in de Javasche Couranten van 4 en 8 Maart.

Verleend: een jaar verlof aan C. Kim, G. C. W. Fikenscher, F. P. Sollewijn Gelpke, H. J. Hartgers, A. L. Kamerling, G. J. van Dongen en E. de Munck Mortier.

Ontslagen: op verzoek eervol, Mej. E. W. Braakman, W. L. van Nieuwenhuijze, H. A. van Hien, A. H. Paulino, J. E. van der Stok en E. Demmig.

Benoemd: tot advocaat en procureur bij den R. v. J. te Soerabaja Mr. H. H. Reijers; tot buitengewoon lid Mr. W. J. M. Plate; tot lid van den gemeenteraad van Medan Mr. P. H. Schneider; tot ass.-res. van Langkat (O.-K. van Sumatra) R. L. A. Hellwig; tot controleur B. B. in de buitenbezittingen G. E. Mullemeister.

Geplaatst: in de res. Semarang de contr. A. W. Ph. Holwerda; in Kedoe de adsp.-contr. G. A. Calcoen; in Tapanoeli de contr. A. W. A. van Boekholtz.

Benoemd tot onderwijzer 2e kl. te Koeta-Radja J. J. Snor; te Blitar P. M. H. Dohmen.

Verleend: een jaar verlof aan den off. van gezondheid W. P. Smit Sibbinga.

Geplaatst: te Batavia, de kapitein der genie J. Graaff.

Benoemd: tot 2en machinist bij de gouvernementsmarine P. W. L. Nicolai.

* * *

Verleend: een jaar verlof aan Mgr. E. S. Suijpen, Th. A. Wasch en Jhr. Mr. H. J. L. Th. van Rheineck Leysjius.

Ontslagen: op verzoek eervol N. J. Laseur en Mr. N. B. H. F. Arriëns.

Benoemd: tot griffier van den landraad te Bandoeng E. Kühr; te Pati G. G. Riekerk; tot pres. van de Weeskamer te Batavia Mr. M. J. Mijer; tot alg. ontvanger J. H. Gerrits; tot ingenieur S.S. op Java A. Schotel; tot buitengewoon voorzitter van den landraad te Kraksaän Mr. B. W. C. Dwars; tot lid van den gew. raad van Kediri D. Meijer; tot adjunct-landmeter E. Ellinger, Th. M. W. A. de Rozario en M. S. Bamberg.

Geplaatst: in de res. Ternate de contr. Th. C. Rappard.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Tandjoeng-Pinang W. F. Bekker; tot hulponderwijzeres te Batavia Mevr. A. M. Selker, geb. Mulder; tot 1en klerk te Pasoeroean E. Labo.

Ontslagen: op verzoek eervol de luit.-kol. der inf. J. L. A. de Grave en de schrijver Ph. L. A. A. Pieters.

Geplaatst: bij het 2e bat. de kapitein F. Halkema.

Overgeplaatst: bij het garnizoens/bat. van Amboina en Ternate de 1e luit. H. L. H. Dommers; bij het 3e bat. de 2e luit. F. C. J. Sneep; naar Batavia de 1e luit. J. C. Koster en F. A. Neijs.

*) Om plaatsruimte te winnen, lieten wij, nu ongeveer 2 maanden geleden, deze rubriek vervallen; sedert ontvingen we echter mondeling zoowel als schriftelijk, van vele zijden zelfs dringende verzoeken om haar wederom geregeld te plaatsen. Aan het voldoen dezer verzoeken meenen wij ons dan ook niet te mogen onttrekken. *Red.-Comm.*

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem IV", gezagvoerder P. Koningstein, van Amsterdam naar West-Indië op den 1sten April.

A. J. May Boëting; S. H. Samson en echtg.; J. F. Haayen; Mej. A. E. H. Krabbendam; J. A. Bouman.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem III", gezagvoerder N. H. C. van Baaren, van West-Indië naar Amsterdam.

*Dr. J. Boldingh; A. Voland en echtg.; Jongeh. G. Glitsch; Jongeh. R. Scholze; Jongeh. E. Langerfeld; Mevr. M. Richter en 4 kinderen; A. Steendam, echtg. en 2 kinderen; J. Reijnaud; J. M. C. Groskamp; P. E. Morrainville; P. v. d. Vliet; K. v. d. Klashorst; L. Orasken; *J. Massard, echtg. en kind; *Lo Sack Njon; *Lo Joen Loi; *Lo Pjan Nam; A. Minnen; H. Adam; R. Meeuwisse; A. P. S. Kagie.

* te Havre ontscheept.

INTEEKEN-BILJET.

De ondergeteekende ....

wonende te ....

wenscht voor de huldiging van Multatuli's nagedachtenis als volgt bij te dragen:

a. Voor den Multatulidag ƒ..........

b. Voor het Max Havelaar-fonds:

in ééns: „ ....

jaarlijks: „ ....

(Handteekening en datum).

N.B. Men zende dit biljet ingevuld aan den Heer Mr. C. Th. van Deventer, 20 Surinamestraat, 's-Gravenhage.